REGISTERED No. B. 3434

अर्थ

“ अर्थ एव प्रधानः ” इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति । —कौटिलीय अर्थशास्त्र

वर्ष १२ | पुणें. बुधवार तारीख ११ डिसेंबर १९४६ | अंक ४८

मोटार मालकांच्या कायम हिताची योजना !

राष्ट्रीयकरण अगर अितर सहकारी योजनेमुळें मोटार धंदा हातांतून गेला तरी स्वतःच्या विमा कंपनींतील मोटार मालकांचा हितसंबंध कायम टिकावा या दूरदृष्टीनें धडाडीनें योजना आखणारी

दि
मोटार ओनर्स म्युच्युअल इन्शुअरन्स कंपनी, लिमिटेड

- मोटार मालकांनीं स्वतः स्थापन करून, मोटार मालकांच्या फायद्यासाठी मोटार मालकांनीं गेलीं ६ वर्षें उत्तम रीतीनें चालविली आहे.
- प्रिमिअमचे दर अत्यंत कमी असून मोटार मालकांना योग्य अशा अनेक सवलती दिल्या जातात.
- कंपनीच्या जुन्या विमेदारांना इतर कंपन्यापेक्षां प्रिमिअम कमी पडतें.
- मोटार मालक कंपनींतील नफ्याचे कायम वाटेकरी होण्यासाठीं शेअर भांडवलाची योजना आंखण्यांत आली आहे.
- कंपनीच्या विमेदार मोटार मालकांना हक्कानें शेअर्स मिळण्याची व्यवस्था करण्यांत आली आहे.
- आपल्या कंपनीचा व वरील योजनेचा जास्तींत जास्त फायदा घेण्यासाठीं यांच कंपनींत आपल्या अधिक गाड्यांचा विमा उतरणें प्रत्येक मोटार मालकाच्या हिताचें आहे.

अधिक माहितीसाठीं लिहा अगर भेटाः—

हेड ऑफिस	पुणें शाखा
जाधव बिल्डिंग	९२९ सदाशिव पेठ
फोर्ट रोड, बेळगांव	गोखले हॉलसमोर, लक्ष्मीरोड, पुणें.

मोटारमालकांची व मोटारमालकांनीं चालविलेली

ऑल इंडिया मोटार ट्रॅन्स्पोर्ट म्युच्युअल इन्शुअरन्स कं. लि.

हेड ऑफिसः—६२३।८ सदाशिव पेठ, पुणें २.

कंपनीचीं वैशिष्ट्यें—

(१) मोटार मालकांनीं, मोटार मालकांना जास्तींत जास्त फायदा देण्याच्या दृष्टीनें ही कंपनी चालविली आहे.
(२) कंपनीची पॉलिसी उतरविल्याबरोबर आपण कंपनीचे एक मालक होता.
(३) इतर कंपन्यांपेक्षां हप्ते कमी.
(४) वर्षाअखेर रीबेट शिवाय हप्त्यांतील पंधरा टक्के रक्कम बोनस म्हणून परत केली जाईल.

अधिक माहितीसाठीं लिहा अगर भेटा. आपणांस सर्व माहिती आनंदानें दिली जाईल.

भो. वा. गुजर, चेअरमन — दि. कृ. मेढेकर, मॅनेजिंग डायरेक्टर

ब्रँच ऑफिसेस—[१] बडगुजर ब्रदर्स, धुळें.
[२] सोलापूर–पंढरपूर ट्रॅन्स्पोर्ट कं. लि., सोलापूर.
[३] सी. एस. मणीयार, संगमनेर.

लोकांच्या विश्वासास पात्र झालेलें

दी डेक्कन इंजिनिअरिंग, लिमिटेड.

माधवनगर (बुधगांव) एम्. एस्. एम्. रेल्वे

नांगर —यांचे— चरक

नांगर	चरक
किसान नं. १०१ (सहा ते आठ बैली)	विश्वास (चार बैली)
किसान नं. १०२ (चार ते सहा बैली)	वासुदेव (दोन बैली)
किसान नं. १०५ (दोन ते चार बैली)	राजा (एक बैली)

‘ मधुकर ’ (सात फण्याचे) कोळपें (दोन बैली)

एजंटस्, स्टॉकिस्टस् नेमणें आहेत

वि ज य
टेक्स्टाइल्स लि.

–येरंडवणा पुणें ४–

आमची गेल्या वर्षांतील सर्वांगीण प्रगति आमच्या भागीदारांस व हितचिंतकांस निश्चित समाधानकारक वाटेल.

शेअर्स व ठेवी ह्याबद्दल पत्रव्यवहार करावा.

मॅनेजिंग एजंट्स्.

तोच सुदिन
कीं
ज्या दिवशीं भारतावर
स्वातंत्र्यसूर्य चमकेल

पण हा सुदिन आपण स्वयंसिद्ध झाल्याविना कसा दिसेल !

याकरतां देशांतील सर्व उद्योगधंदे पूर्ण राष्ट्रीय करून परदेशांत जाणारा द्रव्यौघ थांबविणें, हें आपलें आद्य कर्तव्य ठरतें. तरी आयुष्याच्या विम्याचा धंदा करणारी

येथील सुप्रसिद्ध

कॉमनवेल्थ
विमा कंपनी लि.,

येथें आपला स्वतःचा विमा उतरून आपल्या कर्तव्यांतून मुक्त व्हा.

एजन्सीसाठीं आजच लिहा अगर भेटा

ल. ब. ऊर्फ अण्णासाहेब भोपटकर—अध्यक्ष
व एस. एम. जोशी—मॅनेजिंग डायरेक्टर

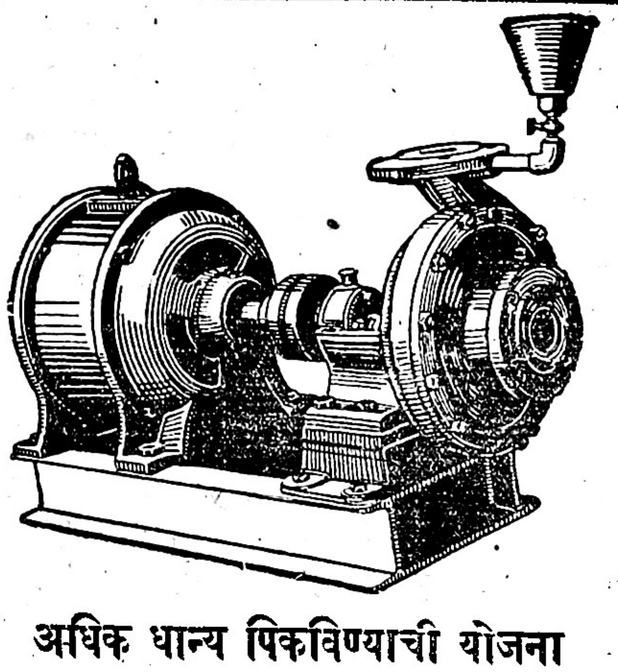

अधिक धान्य पिकविण्याची योजना

—यशस्वी होण्यास—

किर्लोस्कर 'पंपिंग सेट्स

हें अमोघ साधन आहे.

त्याचें सहाय घ्या !

किर्लोस्कर बंधु, लिमिटेड . . . . किर्लोस्करवाडी

सांडू
प्रेगयुटेरी

गरोदर स्त्री व गर्भ यांस पोषक

द सांडू ब्रदर्स चेंबूर लिमीटेड (चेंबूर मुंबई)

चीफ एजंटः—
न्यू दत्त एजन्सी
१००, रविवार पेठ, मोती चौक पुणें.

डोंगरे
यांच्या
बालामृतानें
अशक्त मुलें सशक्त होतात

पंढरीनाथ
ब्रिलिअन्टाईन वापरा

हें पत्र पुणें, पेठ भांबुर्डा घ. नं. ९१५।१ आर्यभूषण छापखान्यांत रा. विठ्ठल हरि बर्वे यांनीं छापिलें व रा. रा. श्रीपाद वामन काळे, बी. ए. यांनीं 'दुर्गाधिवास,' ८२३, शिवाजीनगर, (पो. ऑ. डेक्कन जिमखाना) पुणें ४ येथें प्रसिद्ध केलें.

REGISTERED No. B. 3434

अर्थ

" अर्थ एव प्रधानः " इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति । —कौटिलीय अर्थशास्त्र

वर्ष १२ पुणें. बुधवार तारीख ११ डिसेंबर १९४६ अंक ४८

मोटार-मालकांच्या कायम हिताची योजना !

राष्ट्रीयकरण अगर अितर सहकारी योजनेमुळें मोटार धंदा हातातून गेला तरी स्वतःच्या विमा कंपनींतील मोटार मालकांचा हितसंबंध कायम टिकावा या दूरदृष्टीनें धडाडीनें योजना आखणारी

दि

मोटार ओनर्स म्युच्युअल इन्शुअरन्स कंपनी, लिमिटेड

- मोटार मालकांनीं स्वतः स्थापन करून, मोटार मालकांच्या फायद्यासाठी मोटार मालकांनीं गेलीं ६ वर्षे उत्तम रीतीनें चालविली आहे.
- प्रिमिअमचे दर अत्यंत कमी असून मोटार मालकांना योग्य अशा अनेक सवलती दिल्या जातात.
- कंपनीच्या जुन्या विमेदारांना इतर कंपन्यापेक्षां प्रिमिअम कमी पडतें.
- मोटार मालक कंपनींतील नफ्याचे कायम वाटेकरी होण्यासाठीं शेअर भांडवलाची योजना आखण्यांत आली आहे.
- कंपनीच्या विमेदार मोटार मालकांना इच्छानें शेअर्स मिळण्याची व्यवस्था करण्यांत आली आहे.
- आपल्या कंपनीचा व वरील योजनेचा जास्तींत जास्त फायदा घेण्यासाठीं यांच कंपनींत आपल्या अधिक गाड्यांचा विमा उतरणें प्रत्येक मोटार मालकाच्या हिताचें आहे.

अधिक माहितीसाठीं लिहा अगर भेटाः—

हेड ऑफिस	पुणें शाखा
जाधव बिल्डिंग	९२९ सदाशिव पेठ
फोर्ट रोड, बेळगांव	गोखले हॉलसमोर, लक्ष्मीरोड, पुणें.

मोटारमालकांची व मोटारमालकांनीं चालविलेली

ऑल इंडिया मोटार ट्रॅन्स्पोर्ट म्युच्युअल इन्शुअरन्स कं. लि.

हेड ऑफिसः—६१३।८ सदाशिव पेठ, पुणें २.

कंपनीचीं वैशिष्ट्यें—

(१) मोटार मालकांनीं, मोटार मालकांना जास्तींत जास्त फायदा देण्याच्या दृष्टीनें ही कंपनी चालविली आहे.

(२) कंपनीची पॉलिसी उतरविल्याबरोबर आपण कंपनीचे एक मालक होता.

(३) इतर कंपन्यांपेक्षां हप्ते कमी.

(४) वर्षाअखेर रिबेट शिवाय हप्त्यांतील पंधरा टक्के रकम बोनस म्हणून परत केली जाईल.

अधिक माहितीसाठीं लिहा अगर भेटा. आपणांस सर्व माहिती आनंदानें दिली जाईल.

मो. वा. गुजर, चेअरमन

दि. कृ. मेढेकर, मॅनेजिंग डायरेक्टर

ब्रँच ऑफिसेस—[१] वडगुजर ब्रदर्स, धुळें.
[२] सोलापूर-पंढरपूर ट्रॅन्स्पोर्ट कं. लि., सोलापूर.
[३] सी. एस. मणीयार, संगमनेर.

लोकांच्या विश्वासास पात्र झालेलें

दी डेक्कन इंजिनिअरिंग, लिमिटेड.

माधवनगर (बुधगांव) एम्. एस्. एम्. रेल्वे

नांगर	—यांचे—	चरक
किसान नं. १०१ (सहा ते आठ बैली)		विश्वास (चार बैली)
किसान नं. १०२ (चार ते सहा बैली)		वासुदेव (दोन बैली)
किसान नं. १०५ (दोन ते चार बैली)		राजा (एक बैली)

'मधुकर' (सात फण्याचे) कोळपें (दोन बैली)

एजंटस्, स्टॉकिस्टस् नेमणें आहेत

विविध माहिती

पोलंडमध्यें युरेनिअम सांपडलें—पोलंडमधील लोअर सायलेशिआ या प्रांतांत युरेनिअमच्या खाणी सांपडल्याचें एका पोलिश वृत्तपत्रानें प्रसिद्ध केलें आहे. रशिआ सोडल्यास, या खाणी युरोपांतील सर्वांत मोठ्या आहेत. लेनिनग्राड विद्यापीठांतील एक प्राध्यापक मि. घैडोविश यांनीं या खाणींचा शोध लावला.

गुरांच्या निर्यातीस बंदी—हैद्राबाद (दक्षिण) संस्थानच्या हद्दीच्या बाहेर गुरें निर्यात करण्यास बंदी करणारा हुकूम संस्थानचे सरकार काढणार आहे. संस्थानच्या बाहेर मांसाला अधिक चांगली किंमत येत असल्यामुळे अलीकडे गुरांची निर्यात वाढली होती असें समजतें.

दक्षिण आफ्रिकेला थप्पड—नैऋत्य आफ्रिका दक्षिण आफ्रिकेंत समाविष्ट करणें योग्य होणार नाहीं अशा अर्थाचा अमेरिका व डेनमार्कनें मांडलेला ठराव संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या विश्वस्त समितीमध्ये मंजूर करण्यांत आला.

मुंबई इलाख्यांतील विहिरी—मुंबई इलाख्यांत नव्या विहिरी खोदण्याचा व जुन्या खोल करण्याचा कार्यक्रम मुंबई सरकारनें जिल्हा रूरल डेव्हलपमेंट बोर्डाकडे सोपविण्याचें ठरविलें आहे.

हिंदी-ब्रिटिश व्यापार—चालू वर्षाच्या तिसऱ्या तिमाहींत हिंदुस्थानानें ब्रिटनकडून २ कोटी, १० लक्ष पौंडांचा माल विकत घेतला. दुसऱ्या तिमाहीपेक्षां ही खरेदी २० लक्ष पौंडानें अधिक आहे.

पोस्ट-खात्याची वाढ—हिंदुस्थानांत विमानानें टपाल पाठविण्यासाठी व टेलिकम्युनिकेशन्ससाठी येत्या पंधरा वर्षांत ४० कोटी रु. खर्च करण्यांत येणार आहेत असे पोस्ट खात्याचे डायरेक्टर-जनरल मि. कृष्णप्रसाद यांनी एका मुलाखतींत सांगितलें. हिंदी रेडिओ कंपनी १ जानेवारी १९४७ पासून हिंदुस्थान सरकार आपणाकडे घेणार असल्याचेंही त्यांनीं सांगितलें.

सरहद्द-प्रांताचे चीन-रशियाशीं दळणवळण—खागन खोऱ्यांतून गेलेला मोठा रस्ता आणखी पुढें वाढवून सरहद्द प्रांतांतून तडक रशिया व चीनमध्यें जातां येण्याची योजना सरहद्द प्रांताचे मुख्य प्रधान डॉ. खानसाहेब यांनीं नुकतीच बोलून दाखविली.

त्रावणकोर विद्यापीठाचा नवा उपक्रम—त्रावणकोर विद्यापीठानें केमिकल एंजिनिअरिंगचें शिक्षण देण्यासाठी एक शिक्षणक्रम आखला आहे. शिक्षणक्रम एक वर्षाचा असून त्यासाठी प्रारंभीं वीस विद्यार्थ्यांना घेण्यांत येणार आहे.

जयपूर संस्थानची युद्धोत्तर योजना—जयपूर सरकारनें संस्थानच्या आर्थिक पुनर्घटनेसाठी एक योजना आखली आहे. या योजनेला भांडवलाच्या स्वरूपाचा असा ९ कोटि रुपये खर्च येणार असून नंतर दरवर्षी १ कोटी १८ लाख रु. खर्च येणार आहे.

स्पेनचें परागंदा सरकार—सिनॉर जोस जिरॉल यांनीं बनविलेल्या स्पॅनिश लोकशाही सरकारला बल्गेरिआनें मान्यता दिली असून त्या सरकार बरोबर बल्गेरिआ वकिलातीचे संबंधही जोडणार आहे. सध्या जिरॉल यांचें सरकार परागंदा झालेलें आहे.

जर्मनीचें आर्थिक एकीकरण—जर्मनीच्या इंग्लंड व अमेरिकेच्या ताब्यांतील भागाचें आर्थिक एकीकरण करून हा संयुक्त भाग स्वयंपूर्ण करण्याचा करार इंग्लंड व अमेरिकेनें केला आहे. ही योजना १९४७ च्या प्रारंभापासून अमंलात येणार असून १९४९ अखेरपर्यंत ती पूर्ण करण्याचा उद्देश आहे.

भावनगरचें बंदर—भावनगर संस्थानाचें बंदर सुधारण्यासाठी एका अमेरिकन तज्ज्ञाची नेमणूक संस्थाननें केली होती. या योजनेसाठी ५० ते ६० लाख रुपये खर्च करूनही योजना यशस्वी झाली नाहीं. आतां आणखी १० लाख रुपये खर्चून बंदराची सुधारणा करण्याचें ठरलें आहे. बंदरांतील पाणी कायम राखून एका वेळेला सहा ते सात बोटी मावतील इतकी सोय बंदरांत करण्यांत येणार आहे.

कच्छ रेल्वेची मालकी बदलली—एन. डब्ल्यू. रेल्वेनें कच्छ संस्थानची रेल्वे संस्थानकडून १ कोट रुपयास विकत घेतली असें समजतें.

युद्धोपयोगी जादा मालाची विक्री

मराठा चेंबरचें कमिटी समोर निवेदन

युद्ध संपल्यामुळें नको असलेल्या जादा मालाची सरकारतर्फे मोठ्या प्रमाणावर होत असलेली विक्री व त्यांत व्यापारी नि कारखानदार-गिऱ्हाइकांना येणाऱ्या अडीअडचणी यांची चौकशी करण्यासाठी सरकारनें एक समिति (डिस्पोझल्स इन्क्वायरी कमिटी) नेमली असून सदर समितीचे एक सदस्य सर टी. विजयराघवाचार्य व सेक्रेटरी मि. एस. भूतलिंगम् हे सध्या दौऱ्यावर आहेत.

दिनांक २ डिसेंबर १९४६ ला सदर समितीची मुंबई मुक्कामीं मराठा चेम्बर ऑफ कॉमर्स ॲण्ड इण्डस्ट्रीजचे प्रतिनिधी श्री. न. के. रानडे व श्री. डी. बी. कुलकर्णी (असिस्टंट सेक्रेटरी) यांनीं भेट घेतली व महाराष्ट्रांतील व्यापारी आणि कारखानदार लोकांना याबाबत येणाऱ्या अडचणी त्यांच्यापुढें मांडल्या.

सदर भेटींत पुढील महत्त्वाच्या मुद्यावर विवेचन झालें:—

(१) विक्रीस काढलेल्या जादा मालाची जी यादी व कॅटलॉगज् प्रसिद्ध होतात ते वेळेवर मिळत नाहींत आणि कॅटलॉग प्रसिद्ध झालेल्या तारखेनंतर एक महिन्याच्या आंत त्या मालाकरतां टेन्डर पाठविणें अतिशय गैरसोईचें होतें. शिवाय तेवढ्या अवधींत मालाची तपासणी व निवड करणें जमतहि नाहीं.

माल खरेदी केल्यावर त्याबद्दलचा परवानाही वेळेवर मिळत नाहीं म्हणून याविषयीं असलेली मुदतीची मर्यादा वाढवावी. तसेंच शक्य झाल्यास कॅटलॉग स्थानिक भाषांतून प्रसिद्ध करण्यांत यावेत.

(२) मालाचे विक्रीसाठी जे गट पाडलेले आहेत ते सर्वसाधारण गिऱ्हाइकाला परवडतील असे नाहींत. तेव्हां गटांतील मालाची संख्या शक्य तों कमी करून एका गटांत एकाच तऱ्हेचा माल असूं द्यावा म्हणजे अधिक सोईचें होईल.

(३) मालाची विक्रीची किंमत ही बाजारभावापेक्षां बहुधा अधिक असते. तेव्हां ती शक्य तों बाजारभावाशीं सुसंगत असावी.

(४) ठराविक ठिकाणचा माल शक्य तों त्या ठिकाणच्या स्थानिक लोकांनाच प्रथम घेऊं द्यावा.

(५) मालाचे गट पाडणें, प्रतवारी करणें व विक्री याविषयीं अधिकारी व गिऱ्हाइक या उभयतांच्या सोईसाठी एक स्थानिक प्रातिनिधिक लोकांची सल्लागार समिति असावी व तींत एक यंत्रविशारदहि असावा.

समितीनें चेम्बरच्या प्रतिनिधींचें म्हणणें सहानुभूतिपूर्वक ऐकून घेऊन जरूर तें करण्याचें आश्वासन दिलें.

मातृभूमि—ना. बियाणी विशेषांक

शुक्रवार ता. ६ रोजीं ना. ब्रिजलाल बियाणी ह्यांची सुवर्णजयंति साजरी झाली, त्यानिमित्त "मातृभूमी" नें हा विशेषांक प्रसिद्ध केला आहे. "मातृभूमी"चे ते संस्थापक आहेत, ह्या दृष्टीनें विशेषांकाचें औचित्य तर आहेच. परंतु, ना. बियाणींचें वऱ्हाडांतील सार्वजनिक जीवनांतील नेतृत्व, अग्रस्थान व संघटना-कौशल्य लक्ष्यांत घेतां, त्यांच्या सुवर्णजयंतीचे निमित्तानें वेगवेगळ्या पक्षांतील, संघटनेंतील व जातीधर्मांतील पुढाऱ्यांना त्यांचेविषयीं आदर व कृतज्ञता व्यक्त करण्यास "मातृभूमी"नें योग्य संधि प्राप्त करून दिली आहे. ब्रिजलालजींच्या गुणविशेषांचा परिचय वाचकांस उत्कृष्ट रीतीनें व्हावा, अशीच विशेषांकाची मांडणी झाली आहे.

"अर्थां"ची वार्षिक वर्गणी

जानेवारी, १९४७ पासून "अर्था"ची वार्षिक वर्गणी ६ रुपये करणें भाग पडलें आहे. तरी नव्या-जुन्या वर्गणीदारांनीं ह्यापुढें वर्गणी पाठवितांना ह्याची नोंद घ्यावी.

—व्यवस्थापक, "अर्थ", दुर्गाविलास, पुणें ४.

अर्थ

बुधवार, ता. ११ डिसेंबर १९४६

प्रो. वा. गो. काळे

संपादक :
श्रीपाद वामन काळे

वा. वर्गणी ट. ख. सह ४ रु. किरकोळ अं. २ आणे.

हिंदी साखरेचें उत्पादन घटत चाललें

प्रांतवार वाटणीचा फेरविचार करावा लागेल काय ?

शुगर मिल्स असोसिएशनची वार्षिक सभा गेल्या महिन्यांत लखनौ येथें भरली होती. तिनें साखरेवरील नियंत्रणें दूर करण्यांत यावीं, अशी मागणी केली. वास्तविक, जोंपर्यंत साखरेच्या मागणीचे मानानें तिचा पुरवठा पुरेसा नाहीं, तोंपर्यंत नियंत्रणें दूर करणें जनतेच्या दृष्टीनें हितावह ठरणार नाहीं. उत्पादन पुरेसें वाढून काळ्या बाजारास वाव उरणार नाहीं अशी परिस्थिति निर्माण होईपर्यंत नियंत्रणें कायम राखणें हेंच योग्य ठरेल. साखरेचें उत्पादन घटत चाललें आहे. उसाचा तुटवडा, कारखाने कमी दिवस चालणें, कामगारांचे संप, वहातुकीच्या अडचणी, गुळाच्या उत्पादनाकडे उसाचा वाढता विनियोग, इत्यादि अनेक कारणें ह्या घटीस कारणीभूत आहेत. खालील तक्त्यांत साखरेच्या उत्पादनाचे तुलनात्मक आकडे दिले आहेतः—

घटलेलें उत्पादन

मोसम	चालू कारखाने	गाळलेला ऊस (टन)	साखरेचें उत्पादन (टन)	साखरेचा उतारा
१९३६–३७	१३७	१,१६,८७,२००	११,११,४००	९·५०
१९३७–३८	१३६	९९,१६,४००	९,३०,७००	९·३८
१९३८–३९	१३९	७०,०४,८००	६,५०,८००	९·२९
१९३९–४०	१४५	१,३१,३१,७००	१२,४१,७००	९·४५
१९४०–४१	१४८	१,१२,९०,९००	१०,९५,४००	९·७०
१९४१–४२	१५०	८०,२६,३००	७,७८,१००	९·६९
१९४२–४३	१५०	१,०४,१८,५००	१०,७०,७००	१०·२८
१९४३–४४	१५१	१,२१,३७,८००	१२,१६,४००	१०·०२
१९४४–४५	१४०	९३,४३.३००	९,५३,५००	१०·२१
१९४५–४६	१४५	९३,५९,५००	९,४४,८००	१०.०९

मंदीच्या काळांत हिंदी साखरेचा धंदा कसाबसा जिवंत होता, त्यास संरक्षक जकातींनीं सहाय केलें. संरक्षणामुळें साखरेच्या कारखान्यांस कमालीची चालना मिळाली आणि नियंत्रणांची आवश्यकता निर्माण झाली. पुढें युद्धकाळांत इकडे साखरेची टंचाई भासत असतांहि, धान्याच्या उत्पादनास प्राधान्य देणें भाग पडलें आणि त्याचा परिणाम उसाची लागवड व साखरेचें उत्पादन ह्यांवर प्रतिकूल झाला. त्यांतच युद्धकालीन अडचणींचीहि भर पडली. उत्पादन किती पर्यंत वाढणें आवश्यक आहे, ह्याचा आकडा १८,५०,००० टनांवर निश्चित करण्यांत आला होता, तथापि आजच्या कारखान्यांची उत्पादन शक्ति १४,००,००० टनांपेक्षां ज्यास्त नाहीं. मुंबई प्रांतांत, व त्यांतहि महाराष्ट्रांत, साखरेच्या उत्पादनास विशेष अनुकूलता आहे आणि त्या दृष्टीनें फाजील उत्पादनाची भीती न बाळगतां मुंबई सरकारनें उसाच्या क्षेत्राचा विस्तार करून साखरेचें उत्पादन वाढवावें, असा दावके कमिटीचा सल्ला आहे. मुंबई बंदरांतून मध्य–पूर्वेकडे साखर निर्गत करणें सोईचें होईल, असेंहि समितीनें सुचविलेलें आहे.

मोसम कमी दिवस चालला

कारखान्यांत तयार होणाऱ्या साखरेबाबत १९४५–४६ मोसमाचा आपला अहवाल कानपूरच्या इंपीरियल इन्स्टिट्यूट ऑफ शुगर टेक्नॉलॉजीनें प्रसिद्ध केला आहे, त्यावरून साखरेच्या धंद्याच्या ताज्या परिस्थितीवर चांगला प्रकाश पडतो. संयुक्त प्रांतांत ६७, बिहारमध्यें २९, मद्रासमध्यें ११, मुंबईत १० व ओरिसांत १ साखर कारखाने चालू होते. म्हणजे त्यांच्या संख्येंत बदल झाला नाहीं. हिंदी संस्थानांत १७ कारखाने चालू राहिले. बहुतेक सर्व कारखाने नेहमीच्या मानानें उशीरा सुरू झाले. २१ कारखान्यांनीं ३ मार्च १९४६ चे सुमारास ऊस गाळणें बंद केलें व १०३ कारखाने पुढें चालू राहिले. त्यापूर्वीच्या मोसमांत ११६ कारखाने अशा रीतीनें दीर्घकाल चालू होते. सर्वांत जास्त दिवस चालणाऱ्या कारखान्यानें १८५ दिवस काम केलें; त्या पूर्वीच्या मोसमांत तें २३२ दिवस केलें आहे. कारखान्यांच्या कामाच्या दिवसांची सरासरी संयुक्त प्रांतांत ९८ वरून ९६ वर, बिहारमध्यें ७८ वरून ७९ वर व सबंध हिंदुस्थानांत ९८ वरून ९३ वर आली. उताऱ्याचें प्रमाणहि १०·२१ वरून १०·०९ वर आलें. १९४६–४७ चा मोसम आतां चालू झाला असला तरी मागील मोसमांतील शिलकी साखरेचा साठा फारसा उरलेला नाहीं. तेव्हां, चालू मोसमांत शक्य तेवढें जास्त उत्पादन होण्याची आवश्यकता इन्स्टिट्यूटच्या डायरेक्टरनें आपल्या रिपोर्टांत प्रतिपादन केली आहे. उत्पादन अपेक्षेइतकें झालें नाहीं, तर साखरेच्या प्रांतवार वाटणीचा फेरविचार करावा लागेल असें दिसतें. शिलकी साखरेचा लहान साठा व महाराष्ट्रांतील कारखाने चालू होण्यास झालेला विलंब, ह्या कारणांमुळें मुंबईतील कित्येक भागांत रेशन कार्डवाल्यांना थोडीशी ओली साखर देणें भाग पडलें आहे, असें मुंबई सरकारनें जाहीर केलें आहे.

कारभार काटकसरीचा व कार्यक्षम कसा होईल ?

मेहता कमिटीकडे सूचना पाठवा

मुंबई प्रांतासाठीं कार्यक्षम व काटकसरीची कारभार पद्धति सुचविण्यासाठीं डॉ. जिवराज मेहता, प्रिन्सिपॉल कर्वे, वगैरेंची एक समिति मुंबई सरकारनें नेमली आहे. १९३८–३९ सालापासून सरकारी कारभाराच्या खर्चांत झालेली वाढ विचारांत घेऊन त्यांत कपात कोठें व कशी करतां येईल आणि कार्यक्षमता कशी वाढवितां येईल, खर्च कमी केल्यामुळें रिकाम्या होणाऱ्या नोकरवर्गाची इतरत्र सोय कशी करतां येईल, नवीन नोकरांची भरती करण्याची पद्धत कोणती असावी, वगैरे गोष्टींचा विचार कमिटी करणार आहे. धोरणाचा प्रश्न कमिटीच्या कक्षेंत नसला तरी विशिष्ट धोरणामुळें विशिष्ट काटकसर होईल वगैरे सुचविणें कमिटीस शक्य आहे. ज्यांना कमिटीस कांहीं सूचना करावयाच्या असतील, त्यांनीं १० जानेवारी १९४७ पूर्वी त्या कराव्यात.

कांहीं ब्रिटिश दैनिकांचा रोजचा खप

डेली एक्सप्रेस	३४,६५,०००
डेली मिरर	२४,००,०००
डेली मेल	२०,३५,०००
डेली हेरल्ड	१७,५०,०००
न्यूज क्रॉनिकल	१६,००,०००
डेली ग्राफिक	९,९९,०००
डेली टेलिग्राफ	८,३५,०००
दि टाइम्स	२,२९,०००
डेली वर्कर	१,०६,०००

स्फुट विचार

स्पेनचा सलणारा कांटा

संयुक्त-राष्ट्रसंघाच्या राजकीय समितींत स्पेनमधील फॅसिस्ट राजवटीबद्दल चर्चा होऊन ब्रिटननें आणि अमेरिकेनें स्पेनशीं राजकीय व आर्थिक संबंध तोडण्याचें नाकारलें. जनरल फ्रँकोची राजवट स्पॅनिश जनतेच्या इच्छेविरुद्ध जर्मनी व इटलीच्या फॅसिस्ट सरकारांनीं बळजबरीनें लादलेली आहे. ही वस्तुस्थिति इंग्लंड व अमेरिकेच्या प्रतिनिधींना नाकारतां येणें शक्य नव्हतें व त्यांनीं ती नाकारलीही नाहीं. या प्रकरणांत अमेरिकेतर्फे समितींत मांडण्यांत आलेला ठराव अजब आहे असें म्हटल्यासेरीज रहावत नाहीं. केवळ शस्त्रबलावर स्थापन करण्यांत आलेली व त्याच बलावर आजवर टिकून असलेली जुलमी राजवट स्पॅनिश जनतेनें कशी मोडून टाकावी याबद्दल ठरावांत अवाक्षरही नाहीं. उलटपक्षी, जन. फ्रँकोनें राजीनामा देऊन आपली सत्ता एका हंगामी सरकारच्या हवालीं करावी असें सुचविण्यांत आलें आहे. जनरल फ्रँको या सूचनेची काय वासलात लावील तें न सांगतांहि कळण्यासारखें आहे. यापेक्षां अमेरिकेनें जन. फ्रँकोच्या स्पेनला नुसतें तेल पुरविण्याचें बंद केलें तरीसुद्धां स्पॅनिश जनतेला खरी मदत केल्यासारखें होईल. ब्रिटनही फॅसिस्ट फ्रँकोशीं व्यापार करीत आहेच. स्पेनशीं आर्थिक संबंध तोडल्यानें ब्रिटिश नौदलावर मलताच व अनावश्यक भार पडेल अशी सबब ब्रिटनचे प्रतिनिधि मि. शॉक्रॉस यांनीं पुढें केली. स्पेनमध्यें यादवी चालू असतांना त्या वेळच्या हुजूर सरकारनें जें तटस्थतेचें ढोंग केलें त्याच मासल्याची ही सबब आहे. खरा प्रकार असा आहे कीं फ्रँकोची राजवट संपुष्टांत आल्यानंतर तेथील जनता जहाल समाजवादाच्या मार्गानें जाईल याचीच भीति इंग्लंड–अमेरिकेच्या सध्याच्या सरकारांना वाटत आहे. युरोपमधील बदलत्या राजकारणांत स्पेनचें प्यादें हातचें जाऊं देणें या सरकारांना मानवणार नाहीं. म्हणून निःशस्त्र स्पॅनिश जनतेला शाब्दिक सहानुभूति दाखविण्यापलीकडे अधिक कांहीं करण्याची त्यांची इच्छा नाहीं.

बँकांच्या जबाबदाऱ्या

हिंदुस्थानांत बँकांच्या व्यवहाराची अजून व्हावी तितकी वाढ झाली नाहीं असें सांगण्यांत येतें व तें खरेंही आहे. पण बँकांचे व्यवहार योग्य मार्गानें चालले नाहींत तर गिऱ्हाइकांचा विश्वास उडून जाण्यासारखे प्रसंग आल्यासेरीज कधींही रहाणार नाहींत. कलकत्ता येथील क्लिअरिंग बँक्स असोसिएशननें बंगाल्यांतील २६ बँकांच्या व्यवहाराबद्दल काढलेलें, एक गुप्त पत्रक तिकडील वृत्तपत्रांत प्रसिद्ध झालें आहे. या बँकांनीं भल्या बुऱ्या सबबीवर त्यांच्यावर काढण्यांत आलेले चेक्स वटविण्याचें नाकारल्यानें कलकत्त्यांत नुकतीच घबराट उडाली होती. यांपैकीं बहुतेक बँकांचें भांडवल ५ लाखांच्या आसपास होतें, आणि त्यांच्या ठेवी १ कोटीच्या आंत बाहेर होत्या. या ठेवींवरील व्याजाचे दरही भारी असून ठेवींचा धंदेवाईक वापर बँकांच्या क्षेत्राबाहेर पडणाऱ्या अगर धोक्याच्या व्यवहाराच्या कामीं करण्यांत येत होता अशी माहिती मिळते. बँकिंगचा धंदा करतांना गुंतविलेल्या पैशांचा तरतेपणा आणि किफायतशीरपणा अशा दोन्ही बाबींचा विचार करावा लागतो. पण बँकांच्या गिऱ्हाइकांच्या दृष्टीनें व जनतेच्या दृष्टीनें पहिल्याच बाबीला अधिक महत्त्व आहे हें उघड आहे. बँकांचा धंदा हा जनतेच्या विश्वासावरच मुख्यतः अवलंबून असल्यानें कलकत्त्यांत घडून आलेल्या प्रसंगासारखे प्रसंग घडणें धंद्याची वाढ होण्याच्या दृष्टीनें अत्यंत अनिष्ट होत. अपुरें भांडवल आणि अयोग्य अशी धोक्याची पैशाची गुंतणूक या दोन्ही गोष्टी या धंद्याला मारक होणाऱ्या असतात. त्या दृष्टीनें बँकिंगच्या कायद्यांत बँकांच्या व्यवहाराबद्दल अधिक जागरूकता दर्शविणारीं कलमें असणें अवश्य आहे. कलकत्त्यांतील कांहीं बँकांनीं शेअर्सवर फारशीं माया न ठेवतां पैसे दिले आणि ते शेअर बाजारांत भराभर विकण्यास येऊं लागले. त्यामुळे वरील प्रसंग ओढवला अशी बातमी आहे. पण या नैमित्तिक कारणामागें जाऊन बँकांच्या व्यवहारांत, पैशांत रूपांतर करण्यासारखी पुरेशी मालमत्ता भरपूर आहे कीं नाहीं हें पहाणेंच अधिक मूलगामी व शास्त्रीय होईल. या बरोबरच बँकांशीं संबंध येणाऱ्या जनतेनें बँकिंगच्या धंद्याची अधिक माहिती करून घेऊन आपल्या हितसंबंधांबद्दल दक्ष रहाणें जरूर आहे.

बँकांची शाखा–वाढ थांबली

बँकांच्या शाखांवर नियंत्रण ठेवणारें बिल मध्यवर्ती असेंब्लीनें मंजूर केलें आहे. " बँकिंग कंपनीज (रिस्ट्रिक्शन ऑफ ब्रँचेस) ॲक्ट, १९४६ " मध्यें शाखेची व्याख्या करण्यांत आली आहे, तिचे अन्वयें शाखेमध्यें सब ऑफिस, पे ऑफिस, सब–पे–ऑफिस व जेथें ठेवी स्वीकारल्या जातात, चेक वटविण्यांत येतात व पैसे कर्जाऊ दिले जातात असें बँकेचें व्यवहाराचें ठिकाण, ह्या सर्वांचा समावेश होतो. रिझर्व बँकेची आगाऊ परवानगी घेतल्याविना आतां कोणत्याहि बँकेस नवी शाखा उघडतां येणार नाहीं किंवा अस्तित्वांत असलेली शाखा हलवितां येणार नाहीं. परवानगी अर्जांचा विचार करतांना रिझर्व बँक परवानगी मागणाऱ्या बँकेची आर्थिक परिस्थिति, इतिहास, व्यवस्थेचा दर्जा, भांडवल व नफा मिळण्याची शक्यता, शाखा वाढल्यामुळें होणारें सार्वजनिक हित, ह्या सर्व गोष्टी विचारांत घेईल. हें करणें सुलभ जावें म्हणून, बँकेच्या हिशेबाच्या वह्यांची तपासणी करण्याचा अधिकार रिझर्व बँकेस देण्यांत आला आहे. तपासणी करणाऱ्या अधिकाऱ्यास बँकेच्या डायरेक्टरांची किंवा अधिकाऱ्यांची शपथेवर साक्ष घेतां येईल. अर्थात्, अशा तपासणीस रिझर्व्ह बँकेनें मध्यवर्ती सरकारची पूर्व संमति मिळवली पाहिजे. गैरकायदा शाखा काढल्यास किंवा बदलल्यास बँकेचा प्रत्येक डायरेक्टर व अधिकारी दंडास पात्र होईल. जितके दिवस अशी शाखा चालू राहील किंवा बदललेल्या ठिकाणीं काम करील तितक्या दिवसांपैकीं प्रत्येक दिवसागणिक १०० रुपये दंड होऊं शकेल. तपासणीसाठीं कागदपत्र दिले नाहींत किंवा प्रश्नास उत्तरें देण्याचें नाकारलें तरीहि अशाच प्रकारचा दंड सांगण्यांत आलेला आहे. प्रस्तुत कायद्याची अंमलबजावणी होण्यापूर्वीं कित्येक बँकांनीं ठिकठिकाणीं शाखा उघडल्याचें तातडीनें जाहीर करून टेवलें आहे. अर्थात् अशा कांहीं ठिकाणीं आज त्यांच्या नांवाच्या पाटीसेरीज दुसरें कांहींच दिसत नाहीं. ह्या शाखा पुढें सोईस्कर जागेंत नेतां येतील अशी बँकांची अपेक्षा आहे. परंतु त्यास रिझर्व्ह बँकेची परवानगी लागेल हें उघड आहे. शाखा नियंत्रण करणाऱ्या चार कलमी कायद्यानें रिझर्व्ह बँकेस व्यापक अधिकार दिले आहेत, त्यांची आवश्यकता मागेंच सिद्ध झालेली आहे.

द. आफ्रिकेचा निषेध : हिंदी मंडळाची कामगिरी

संयुक्त राष्ट्रांच्या असेंब्लीमध्यें आफ्रिकन प्रश्नावर हिंदी शिष्टमंडळानें अपूर्व यश मिळविलें आहे. 'यूनो'च्या सनदेंतील तत्त्वांना धरून हिंदुस्थान व द. आफ्रिका ह्या दोन्ही राष्ट्रांनीं तडजोड करून त्याचा अहवाल 'यूनो'च्या पुढच्या अधिवेशनास सादर करावा, अशा अर्थाचा फ्रान्स व मेक्सिको ह्या राष्ट्रांनीं मांडलेला ठराव दोन तृतीयांश इतक्या बहुमतानें असेंब्लीनें मान्य केला आहे. ज. स्मट्स ह्यांचा हा प्रश्न आंतरराष्ट्रीय कोर्टाकडे सल्ल्यासाठीं पाठविण्याबाबत सूचना असेंब्लीनें फेटाळून लावली. नैर्ऋत्य आफ्रिका द. आफ्रिकेंत समाविष्ट करण्याचा ज. स्मट्स ह्यांचा डावहि अयशस्वी झाला आहे. श्री. विजयालक्ष्मी पंडित ह्यांच्या नेतृत्वाखालील हिंदी प्रतिनिधि मंडळानें बहुमोल कामगिरी करून हिंदुस्थानास उच्च दर्जा प्राप्त करून दिला आहे, ह्याबद्दल त्याचें अभिनंदन केलें पाहिजे.

श्रीलक्ष्मी टेक्स्टाइल मिल्स लि., भोर—वरील कंपनीची माहिती 'अर्था'चे ता. २७ नोव्हेंबरचे अंकांत दिली, त्यांत वसूल भांडवलाचा आकडा ५ लक्ष रु. असा लिहिला होता. वास्तविक वसूल भांडवल ८½ लक्ष रु. आहे. वरील चूक निदर्शनास आणल्याबद्दल आम्ही कंपनीच्या व्यवस्थापकांचे आभारी आहों.

प्राप्तीवरील कराबाबत महत्त्वाचा इंग्रजी निर्णय

अपीलाच्या खर्चाला सूट मिळाली.

प्राप्तीवरील व जादा नफ्यावरील करांच्या प्रचलित कायद्यानुसार हिशेब-तपासणीचा व कर आकारणी करणाऱ्या प्रथमाधिकाऱ्यापुढें आपलें प्रकरण मांडून कराची निश्चित रक्कम ठरवीपर्यंत होणारा खर्च करपात्र उत्पन्नांतून वजा घालता येतो. परंतु प्रथमाधिकाऱ्याचा निर्णय समाधानकारक न वाटून जर करदार अपीलासाठीं अथवा रिव्ह्यूसाठी अर्ज करील किंवा प्रकरण हायकोर्टापर्यंत नेईल तर तत्संबंधींचा खर्च वजा घालण्यास मंजुरी मिळत नाहीं. हिंदुस्थानांतील व इंग्लंडमधील एतद्विषयक कायद्याची भूमिका समानच आहे. हिंदुस्थानांतील हे कायदे इंग्लिश कायद्यांच्या आधारावरच रचले असल्याकारणानें कायद्यांचें धोरण निश्चित करतांना इंग्लिश निर्णयांचें सहाय्य घेतलें जातें. या दृष्टीनें कोर्ट ऑफ इंग्लंडनें नुकताच दिलेला एक महत्त्वाचा निर्णय मोठा क्रांतिकारक ठरणार आहे. नो स्प्रेडेन हील कंपनी लि. विरुद्ध इंग्लंड रेव्हेन्यू कमिशनर्स या प्रकरणांत द्यावयांत आला आहे. प्राप्तीवरील कराची व जादा नफ्यावरील कराची आकारणी निश्चित करण्यासाठींच करपात्र उत्पन्नाचा आंकडा काढतांना जादा नफ्यावरील कराचे आकारणीबाबत वादी कंपनीला स्पेशल कमिशनर्संपुढें एक अपील चालवावें लागलें होतें त्याचा खर्च कंपनीनें वजा घातला होता. या खर्चांत सॉलिसिटरचा खर्च, सल्लागार हिशेबनिसांची फी, कंपनीच्या हिशेबांची व्यवस्था ठेवणाऱ्या नेहमींच्या हिशेबनिसांनीं अपीलासाठीं केलेल्या जादा कामाची फी व साक्षीदारांचे प्रवासभत्ते वगैरे बाबींचा समावेश करण्यांत आलेला होता. करपात्र उत्पन्न ठरवितांना ज्या रकमा वजा घालण्याबद्दल करदार मागणी करतो त्या उत्पन्न मिळविण्यासाठीं खर्च केल्या गेल्या कां मिळालेल्या उत्पन्नांतून खर्च झाल्या हा महत्त्वाचा प्रश्न असतो. त्याच्या कसावर घांसून उत्पन्न मिळविण्यासाठी खर्ची पडलेल्या रकमांना सूट मिळते आणि उत्पन्नांतून खर्च झालेल्या रकमांना मिळत नाहीं. साहजिकच वरीलप्रमाणें अपीलासाठी झालेला खर्च हा उत्पन्न मिळविण्यासाठीं झाला कां मिळालेल्या उत्पन्नांतून झाला हाच या अपीलांतील मुख्य मुद्दा होता. त्यावर आतां कोर्ट ऑफ इंग्लंडनें असा निःसंदिग्ध निर्णय दिला आहे :— (१) करपात्र उत्पन्नाचा आंकडा निश्चित करण्यासाठी जो जो खर्च करावा लागेल तो उत्पन्न मिळविण्यासाठी झालेला खर्चच समजला पाहिजे. तो मिळवलेल्या उत्पन्नांतून केलेला खर्च समजता येणार नाहीं. कारण असा खर्च केल्याशिवाय करपात्र उत्पन्नाचा आंकडा निश्चित होऊंच शकत नाहीं. (२) प्रस्तुत प्रकरणांत अपीलाचें काम चालून त्याचा पूर्ण निकाल होईपर्यंत करपात्र उत्पन्नाचा आकडा निश्चित होत नव्हता. (३) झालेला सर्व खर्च करपात्र उत्पन्न निश्चित करण्यासाठी झालेला असल्यामुळें त्याला प्राप्तीवरील करासाठी आणि जादा नफ्यासाठी आकारणी करतांना सूट मिळणें न्याय्य आहे. हा खर्च मान्य करतांना कोर्टानें मोठें मार्मिक विधान केलें आहे. कर आकारणीच्या प्रथमाधिकाऱ्यापुढें प्रकरण मांडण्यासाठी हिशेबनिसांना व वकिलांना दिलेली फी हा जसा धंद्यासाठी झालेला खर्च आहे तसाच अपीलासाठी झालेला खर्चहि धंद्याप्रीत्यर्थच झालेला आहे. इन्कमटॅक्स कचेरीच्या इमारतींतील एका खोलींत प्रथमाधिकाऱ्यापुढें प्रकरण मांडतांना झालेला खर्च मान्य करावयाचा नि त्याच इमारतींतील दुसऱ्या खोलींत बसणाऱ्या अपीलें ऐकणाऱ्या वरिष्ठ अधिकाऱ्यापुढें प्रकरण मांडण्यासाठी झालेला खर्च अमान्य करावयाचा यामध्यें तर्कशुद्ध धोरणाचा अभावच दिसून येतो. यासाठी कोर्टानें आतां अपिलचा खर्चहि मान्य केला आहे. फार दिवस विवाद्य म्हणून गाजलेल्या या मुद्यावर मार्गदर्शक असा हा इंग्रजी निर्णय आतां देण्यांत आलेला असल्याकारणानें हिंदुस्थानांतील सेन्ट्रल बोर्ड ऑफ रेव्हेन्यूनें एक पत्रक काढून अशा खर्चास सूट देण्याचें धोरण जाहीर करणें उचित होईल.

चीनसाठी तागाचा पुरवठा—डिसेंबर २५ रोजीं पुऱ्या होणाऱ्या तिमाहीसाठी हिंदुस्थाननें चीनला २ हजार टन कच्चा ज्यूट देण्याचें कबूल केलें आहे. हा पुरवठा चीन सरकारच्या मालकीच्या गिरण्यांच्या मार्फत वाटणी करण्यांत येणार आहे.

तोच सुदिन

कीं

ज्या दिवशीं भारतावर

स्वातंत्र्यसूर्य चमकेल

पण हा सुदिन आपण स्वयंसिद्ध झाल्याविना कसा दिसेल।

याकरतां देशांतील सर्व उद्योगधंदे पूर्ण राष्ट्रीय करून परदेशांत जाणारा द्रव्यौघ थांबविणें, हें आपलें आद्य कर्तव्य ठरतें. तरी आयुष्याच्या विम्याचा धंदा करणारी

येथील सुप्रसिद्ध

कॉमनवेल्थ

विमा कंपनी लि.,

येथें आपला स्वतःचा विमा उतरून आपल्या कर्तव्यांतून मुक्त व्हा.

एजन्सीसाठी आजच लिहा अगर भेटा

ल. ब. ऊर्फ अण्णासाहेब भोपटकर—अध्यक्ष

व एस. एम. जोशी—मॅनेजिंग डायरेक्टर

चीफ एजंटः—

न्यू दत्त एजन्सी

१००, रविवार पेठ, मोती चौक, पुणे.

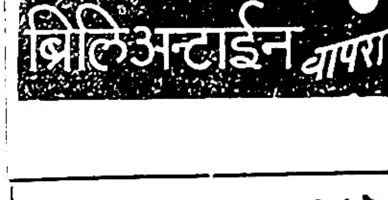

अमेरिकेचें आंतरराष्ट्रीय व्यापारी धोरण व हिंदुस्थान

लेखक : श्री. भास्कर महादेव काळे, एम्. ए., बी. टी., मुंबई.

नुकत्याच संपलेल्या महायुद्धामध्यें प्रचंड आर्थिक लष्करी मदत केल्यामुळें, युद्धोत्तर जागतिक राजकारणांत अमेरिकेला विशेष महत्त्व प्राप्त झालें आहे. युनो, आंतरराष्ट्रीय चलन निधि व आंतरराष्ट्रीय बँक ह्या तीन आंतरराष्ट्रीय संस्था विशेषतः अमेरिकेच्या प्रोत्साहनानें स्थापन झाल्या आहेत. अमेरिकेच्या विशिष्ट दृष्टिकोनाप्रमाणें जागतिक व्यापाराची घडी भरभक्कम पायावर उभारली जावी या दृष्टीनें ITO म्हणजे "आंतरराष्ट्रीय व्यापारी संघटना" या नांवाची एक जागतिक संस्था स्थापन करण्याचा अमेरिकेचा मानस आहे, व त्याची पूर्व तयारी म्हणून नुकतीच लंडन येथें प्रास्ताविक चर्चा व मसुदा करण्यासाठी अठरा राष्ट्रांची एक परिषद भरली. हिंदुस्थान सरकारचे प्रतिनिधि श्री. आर. के. नेहरू हे या परिषदेला हजर होते.

अमेरिकेच धोरण

डिसेंबर १९४५मध्यें आंतरराष्ट्रीय व्यापाराबद्दल आपलें धोरण अमेरिकेनें प्रथम जाहीर केलें व त्याचाच अनुवाद गेल्या सप्टेंबरमध्यें पुन्हा करण्यांत आला. अमेरिकेच्या व्यापारी खात्याचे क्लेअर विल्कॉक्स व इतर अमेरिकन मुत्सद्दी यांनीं वेळोवेळीं जाहीर केलेली व्यापाराचे बाबतींतील विचारसरणी चतुःसूत्री आहे. आंतरराष्ट्रीय व्यापार शक्य तितका वाढावा, व्यापार पूर्णपणें खाजगी व्यक्तींच्याच हातीं असावा, व्यापारी मालाची देवघेव अनेक देशांत झाली पाहिजे किंवा दोन राष्ट्रांतील व्यापारी करार रद्द व्हावे व कोणत्याहि तन्हेनें कोणाहि देशानें संरक्षक जकाती लादूं नयेत, अशीं अमेरिकेचीं चार व्यापारी सूत्रें आहेत. ह्याच मूलभूत तत्त्वांवर मल्लीनाथी करतांना अमेरिकन मुत्सद्यांमार्फत असेंहि सांगितलें जातें कीं अशा तन्हेचें उदात्त व्यापारी धोरण असलें म्हणजे सर्व देशांत प्रत्येकाला काम मिळूं शकेल, आंतरराष्ट्रीय व्यापार वाढला म्हणजे राहाणीचें मान वाढेल, व्यापारी निर्बंध किंवा संरक्षक जकाती नष्ट झाल्या म्हणजे जगांतील कच्च्या व पक्क्या मालाची प्रत्येक देशाला आपल्या जरूरीप्रमाणें खरेदी करतां येईल, व द्विराष्ट्र करार नष्ट झाले म्हणजे व्यापारी देवघेव जोरदार व सहज–सुलभ होईल इ. १४ नोव्हेंबर रोजीं एके प्रसंगीं भाषण करतांना प्रेसिडेंट ट्रूमन यांनीं जागतिक व्यापारांत खाजगी व्यापारी किती कार्यक्षम असतात याचे गोडवे गाइले. खाजगी व्यापाऱ्यांच्याच हातांत प्रत्येक देशांतील व्यापाराचीं सूत्रें असलीं पाहिजेत व सरकारनें त्यांवर कोणतेंहि नियंत्रण ठेवता कामा नये असें ट्रुमन यांनीं प्रतिपादलें. व्यापारी तत्त्वांची छाननी करतांना कोणत्याही देशाला आपलें भांडवल दुसऱ्या देशांत गुंतवावयाला हरकत नसावी. कोणत्याहि देशाला इतर कोणत्याहि देशांतील कच्चा माल उपलब्ध असावा, असेंहि कांहींकडून प्रतिपादलें जातें.

अमेरिकेचाच फायदा

अमेरिकेनें पुरस्कारिलेलें व्यापारी धोरण आज अमेरिकेला पूर्णपणें फायद्याचें आहे हें थोड्या विचाराअंतीं दिसून येईल. अमेरिकेच्या आजच्या विशिष्ट आर्थिक परिस्थितींत हें धोरण बाकीच्या देशांनीं स्वीकारल्यास अमेरिकेला फार फायद्याचें होणार आहे. अमेरिकेंत भांडवलशाही असली तरी इंग्लंडप्रमाणें साम्राज्यशाही नाहीं. यामुळें अमेरिकन कारखान्यांत तयार होणाऱ्या विपुल मालाला जागतिक बाजारपेठेंत गिऱ्हाईक मिळालें पाहिजे. अमेरिकेचा कारखाना व शेती माल खपला तरच अमेरिकेची श्रीमंती टिकूं शकणार आहे. स्वतःच्या हुकमी बाजारपेठा साम्राज्यें नसल्यामुळें अमेरिकेपाशीं नाहींत. तेव्हां गोड भाषेनें पुरस्कार करून, आपला विक्री माल जगाच्या बाजारपेठांत विकणें, हें अमेरिकेचें ध्येय आहे. अमेरिकेचें अर्थशास्त्र हें विपुलतेचें अर्थशास्त्र आहे. आपल्या देशांत निर्माण होणारा विपुल माल कसा विकावा ही दृष्टि अमेरिकेपुढें आहे. यासाठीं वर उल्लेखिलेली ITO सारखी आंतरराष्ट्रीय व्यापारी संघटना उदात्त तत्त्वाच्या नांवाखालीं स्थापन करणें, अमेरिकेला फार फायदेशीर आहे.

हिंदुस्थाननें सावध असावें

अर्थशास्त्राचीं सर्व तत्त्वें हीं सापेक्ष किंवा विशिष्ट परिस्थितीवर अवलंबून असतात. एकाकाळीं १९२० ते १९३९ या कालांत अमेरिकेनें बाह्य जगाची परवा न करतां आपल्या सोईसाठीं एकलकोंडेपणाचें धोरण (Isolationist Policy) स्वीकारलें होतें. आतां तीच अमेरिका बदललेल्या परिस्थितींत अर्थव्यवहार विस्ताराचें धोरण (Expansionist Policy) स्वीकारीत आहे. १९२० नंतरच्या काळांत युरोपांतील सर्व राष्ट्रांनीं व्यापारी धोरणाच्या बाबतींत संकुचित राष्ट्रवाद, आर्थिक स्वयंपूर्णता, द्विराष्ट्र व्यापारी करार, हुंडणावळीच्या दराचें व्यापाराच्या सोईसाठीं नियंत्रण, संरक्षक जकाती, स्वतःच्या कारखान्यांना विविध तन्हेनें उत्तेजन इ. गोष्टींचा विशेष रीतीनें अवलंब केला होता. १९२३ नंतर हिंदुस्थानांतहि औद्योगिक संरक्षणाचें तत्त्व कांहीं प्रमाणांत स्वीकारलें जाऊन, पोलाद, कापड, साखर इ. धंद्यांना सरकारकडून संरक्षण मिळालें व त्यामुळें ह्या धंद्यांची प्रगति झाली. हिंदुस्थानला जागतिक स्पर्धेंत आपले धंदे टिकवावयाचे असले तर औद्योगिक संरक्षणाचीच फार आवश्यकता आहे. हें प्रातिनिधिक हिंदी व्यापारी संस्था व अर्थशास्त्रज्ञ यांचें निश्चित मत आहे. महाराष्ट्रांत ओगल्यांच्या प्रभाकर कंदिलांचें उदाहरण आपणासमोर आहेच. हिंदुस्थानच्या विशिष्ट परिस्थितीप्रमाणेंच हिंदी आर्थिक प्रश्न सोडविले पाहिजेत, व त्यांचा विचार हिंदुस्थानच्या दृष्टिकोनानें व्हावा यासाठीं कै. न्यायमूर्ति रानडे यांनीं, विरोधाला न जुमानतां, ' हिंदी अर्थशास्त्र ' हा शब्दप्रयोग रूढ केला; व ' हिंदी अर्थशास्त्र ' ह्या विषयाला मुंबई विद्यापीठांत स्थान कै. प्रो. व्ही. जी. काळे यांच्या प्रयत्नानें मिळालें. हिंदुस्थाननें कोणत्याहि आंतरराष्ट्रीय आर्थिक तत्त्वांच्या किंवा योजनांचा स्वीकार करण्यापूर्वीं स्वतःच्या परिस्थितीच्या व गरजेच्या दृष्टीनें त्या तत्त्वांकडे पाहिजे. हिंदुस्थान आर्थिक दृष्ट्या अत्यंत दरिद्री असून, आपलें हरतन्हेचें उत्पादन अंतर्गत मागणीसाठीं कसें वाढवायचें हा हिंदी अर्थशास्त्राचा मूलभूत प्रश्न आहे, तर आपला उतूं जाणारा माल कसा व कोठें खपवावा हा संपन्न अमेरिकेपुढें प्रश्न आहे. युद्धापूर्वीं हिन्दुस्थानांत अमेरिकेचा व्यापार १० कोटी रुपयांचा चालत असे, गेल्या वर्षी तो ५० कोटी इतका वाढला व दोन–तीन वर्षांत १५० कोटींचा व्यापार हस्तगत करावा अशी अमेरिकेची अपेक्षा आहे. गेल्या चार वर्षांत अमेरिकेनें हिंदुस्थानांत विशेष रीतीनें प्रचार केला आहे. तरी अमेरिकेच्या व्यापारी धोरणापासून हिंदुस्थाननें सावध रहावें.

प्रिव्ही कौन्सिलकडील अपिलें बंद करा

सर हरिसिंग गौर यांनीं मध्यवर्ती राष्ट्रीय सरकारला अशी सूचना केली आहे कीं यापुढें हिंदुस्थानांतील अपीलें प्रिव्ही कौन्सिलच्या ज्युडिशिअल समितीकडे निर्णयार्थ पाठविण्यांत येऊं नयेत अशी व्यवस्था सरकारनें तातडतोब करावी. फेडरल कोर्ट हेंच हिंदुस्थानांतील शेवटचें कोर्ट असावें व त्यालाच सर्व अपिलांचा अखेरचा निर्णय करण्याचा अधिकार देण्यांत यावा. प्रिव्ही कौन्सिलकडील अपिलार्थ हिंदी जनतेचा बेसुमार पैसा खर्च होत आहे. तो प्रथम वांचवणें हें कोणत्याहि राष्ट्रीय सरकारचें आद्य कर्तव्य ठरेल. राष्ट्रीय प्रधानमंडळानें ही गोष्ट केली तर हिंदी जनतेचा त्यास खात्रीनें दुवा मिळेल. ही सुधारणा आतां त्वरित होणें अत्यंत जरूरीचें आहे.

आंध्र खादीचे
(म्हणजेच ४० नंबराच्या वरच्या नंबराच्या सुताच्या खादीचे)
—एकमेव विक्रेते—
खादी मन्दिर
२६२, बुधवार पेठ, ढमढेरे बोळाजवळ, पुणें २

तयार कपड्यांचे व्यापारी
महिंद्रकर ब्रदर्स
गिरगांव, मुंबई नं. ४
व बुधवार चौक, पुणें

मुंबई शेअर बाजार

(वि. म. लिमये आणि मं. यांजकडून)

व्याज-वजा
दिया स्टीम रु. १-४-० दि. २०-१-४७

व्याज-वजा
बेलापूर रु. ९ दि. १५-१-४७

१९४५ मधील चढउतार		दिलेलें व्याज † खंडित S अंतिम	व्याज केव्हां मिळतें	कंपनीचें नांव	मूळ रु.	मंगळवार ३।१२।४६	बुधवार ४।१२।४६	गुरुवार ५।१२।४६	शुक्रवार ६।१२।४६	सोमवार ९।१२।४६
[illegible]७५;	१९८०	१२९-८-९	ऑगस्ट	टाटा डिफर्डस्	३०	२७९६—४	२७५१—४		२७३०	२७६५—०
[illegible]४८०;	३७२	२३-०-०	ऑगस्ट	टाटा आर्डिनरी	७५	५०६	४९६—८		४९२—०	४९८
[illegible]-८;	१७६२-१२	२५-०-० †	मार्च-सप्टें.	बॉम्बे डाईंग	२५०	२६३७—८	२६०२—८		२६३०—०	२६६७—८
४०२;	५६६	१२-०-० †	मार्च-सप्टें.	कोहिनूर	१००	९००	८७७		८६४	८७१
६६८;	५०७	२२-०-०	मे	स्वदेशी	१००	७१६	७०१		६९२	७०२
४३-८;	३६०	७-०-० S	नोव्हें.-एप्रिल	नागपूर	१००	४१३	४०६		४०७	४०७
४२-०;	२७५	१५-०-०	मार्च	फिनले	१००	३९८	३८४		३७२	३७२—८
३३५;	२८३-८	६-०-० †	ऑक्टो.-एप्रिल	गोकाक	१००	३७२	३६४		३५०	३६४—०
३३७;	२४३	९-०-० S	जाने.-जुलै	सिंप्लेक्स	५०	४२७	४१५	सार्वजनिक सुट्टी	४०२	४०८
५;	३-११-०	०-४-०	मार्च	अपोलो	२	५—१—६	४-१५—६		४-१५—०	५—०—०
[illegible]७-१०;	१३-७-०	०-१५-८	मे	इंडि. यु. ऑर्डि.	१०	२०-२—०	१९—८-०		१९—६-०	१९-१०-०
[illegible]-१०;	२-९	०-३-०	मे	,, डिफर्डस्	१	४—६—६	४—४—०		४—१—०	४—४—०
७९०;	६४५	४१-०-०	ऑगस्ट	इंदूर माळवा	१००	७६७—८	७६१—४		७७२—८	७६२—८
४३-८;	२०६-८	७-०-०	जानेवारी	असो. सीमेंट	१००	२३४—८	२३१—४		२२८—०	२२९—८
२५६;	२१३-८	९-०-०	जानेवारी	बेलापूर शुगर	५०	३५३—८	३४८—८		३४९—०	३५०
९२-८;	५१०-८	१०-०-०	डिसेंबर	बॉम्बे बर्मा	१२५	६६८-१२	६५५—०		६४०—०	६५७—८
[illegible]३-७;	३०-१२	१-४-०	नोव्हेंबर	शिंदिया स्टीम	१५	४६—९	४५—८		४४-१४-०	४५—८

मोटार विमा

वाहतुकीच्या मोठ्या मोटारगाड्यांना १९४० सालीं मुंबई सरकारनें [illegible]ण्याची सक्ति केली. तेव्हां आपला पैसा प्रिमिअमच्या रूपानें परक्या [illegible]नीच्या खिशांत जाऊं नये म्हणून मुंबई प्रांतांतील मोटार मालकांनीं [illegible] मोटार ओनर्स मुच्युअल इन्शुअरन्स कंपनी लिमिटेड या नांवाची [illegible]मा कंपनी काढली. गेलीं सहा वर्षें तिनें कौतुकास्पद प्रगति केली आहे.

आयुर्विम्याप्रमाणें मोटार अगर इतर विम्यांचा करार दीर्घकालीन न स-[illegible]र्गानें आयुर्विम्याखेरीज इतर व्यवसाय करणाऱ्या संस्थांचें सभासदत्व [illegible]र्घकालीन नसतें व संस्थेच्या बाल्यावस्थेंत ज्या सभासदांना कष्ट [illegible]तात, त्याचा फायदा त्यांचें सभासदत्व दीर्घकाल न टिकल्यास इतरांच्या [illegible]तांत पडतो ही परिस्थिति जाणून व लवकरच अंमलांत येऊं पाहणाऱ्या [illegible]टार वाहतूक धंद्याच्या राष्ट्रीयकरणाच्या सरकारी योजनेमुळें बहुतेक [illegible]सासदांचें म्युच्युअल कंपनींतील सभासदत्व आपोआप रद्द होईल [illegible] परिस्थितीचा दूर दृष्टीनें विचार करून कंपनीच्या सभासदांनीं सदर [illegible]पनीचें शेअर भांडवलाच्या कंपनींत रूपांतर करण्याचा योग्य निर्णय [illegible]तला आहे.

या निर्णयामुळें सदर कंपनीच्या प्रत्येक सभासद मोटार मालकाला कंप-[illegible]च्या भांडवलांत भागीदारी मिळून त्याचें सभासदत्व कायम टिकाऊ [illegible]ईल व मोटार वहातुकीच्या राष्ट्रीयकरणानंतरही मोटार मालकांनीं [illegible]हा वर्षें चालविलेली स्वतःची मोटार विमा कंपनी बरखास्त करण्याची [illegible]ळी न येतां उलट खाजगी गाड्या, मोटार सायकली, व टॅक्सी (राष्ट्रीय[illegible]रणातून वगळल्यास) यांच्या विम्यावर व आयुर्विमा, आणि अग्निविमा [illegible]गैरे विमा व्यवसायांची जोड देऊन जोमानें पुढें चालवितां [illegible]ईल. कंपनीचें कार्यक्षेत्रही त्यामुळें मोटार धंद्यापुरतें मर्यादित न राहतां [illegible]धिक विस्तृत होईल व कंपनीकडून राष्ट्राची अधिक सेवा घडेल.

विशेष महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे महाराष्ट्र-कर्नाटकांतील मोटारमालकां-[illegible]लि ऐक्याचें सदर कंपनी म्हणजे जिवंत प्रतीक होय. महाराष्ट्रांत व [illegible]र्नाटकांत अद्यापि कितीतरी औद्योगिक प्रगति होणें आवश्यक आहे [illegible] त्यासाठीं नवीन नवीन उद्योगसंस्था निर्माण होणें व जुन्या संस्थांत [illegible]कालमानाप्रमाणें बदल करून त्या कायम टिकविणें जरूर आहे. ही महत्वाची [illegible]ब लक्षांत घेऊन केवळ मोटार वहातूक धंद्यावर जी कंपनी आतांपर्यंत चालली तो धंदा कंपनीच्या सभासदांच्या हातांतून जाण्याचा संभव दिसतांच, त्यामुळें विमा कंपनी स्थगित होऊं नये, उलट जुन्या सभासदांचें न्याय्य हितसंरक्षण व्हावें व कंपनी कायम टिकावी म्हणून परिस्थितीला योग्य अशा रितीनें कंपनीची घटना बदलण्याचें जें धैर्य मोटार मालकांनी दाखविलें त्याबद्दल सदर कंपनीचे चालक व सभासद अभिनंदनास पात्र आहे.

कालाप्रमाणें बदल हें प्रगतीचें लक्षण होय आणि अशाच प्रगमनशील विचारानें कंपनी चालविल्यास ती केवळ मोटार मालकांनाच नव्हे तर अखिल महाराष्ट्राला व कर्नाटकाला भूषणावह होईल यांत शंका नाहीं.

ब्रिटिश सायकलींचें उत्पादन व निर्गत—ग्रेट ब्रिटनमध्ये सायकल कारखान्यांत, कामाच्या वेळांत प्रत्येक मिनिटास १५० सायकली तयार होतात. १९४६ च्या पहिल्या दहा महिन्यांत १३,६०,००० साय-कली तयार झाल्या, त्यांपैकीं ६०% निर्गतीसाठीं होत्या. १९३८ सालीं एकूण २६ लक्ष सायकली तयार होऊन त्यांपैकीं ६½ लक्ष सायकलींची निर्गत झाली होती. १९४६ मधील निर्गतीचा आकडा १० लाखांवर जाईल.

दि सांगली स्टेट सेंट्रल को-ऑपरेटिव्ह बँक लि., सांगली

स्थापना सन १९२७

अधिकृत भांडवल	२,००,००० दोन लक्ष	रुपये
भरलेलें भांडवल	७१,२२०	रुपये
रिझर्व्ह व इतर फंड	१,००,००० चे वर	रुपये
खेळतें भांडवल	९,००,०००	रुपये

या बँकेंत मुदतीच्या, सेव्हिंग व करंट ठेवी स्वीकारल्या जातात. बँकेचे सभासद, सोसायट्यांना व व्यक्तिशः भागिदारांना योग्य तारणावर कर्जें दिलीं जातात. सोन्याचे तारणावर ३ टक्के व्याजाचे दरानें कर्ज दिलें जातें. चेक-हुंड्यांची खरेदीविक्री, रेल्वे रसीदची वसुली वगैरे सर्व प्रकारचे बँकिंगचे व्यवहार या बँकेमार्फत केले जातात.

—अधिक माहितीकरितां भेटा अगर लिहा—

ना. पां. ठाणेदार
मॅनेजर

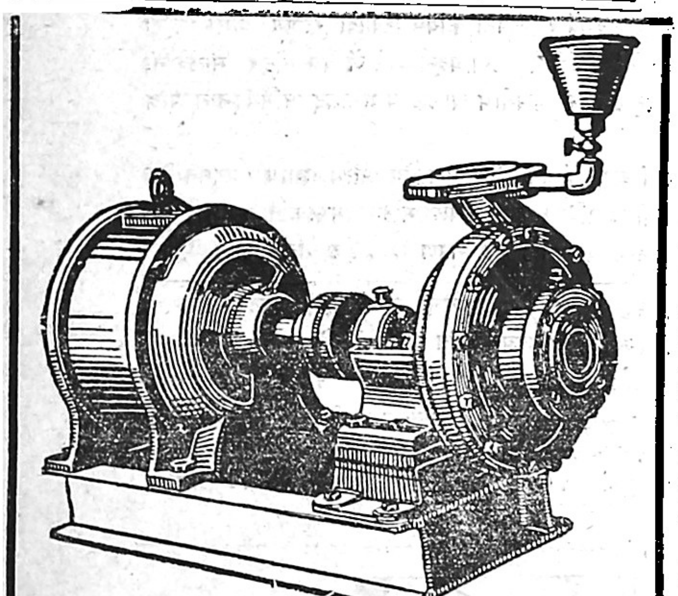

अधिक धान्य पिकविण्याची योजना
—यशस्वी होण्यास—

किर्लोस्कर पंपिंग सेट्स

हें अमोघ साधन आहे.
त्याचें सहाय घ्या !

किर्लोस्कर बंधु, लिमिटेड . . . . किर्लोस्करवाडी

पेडणेकर आणि कंपनी लि.,

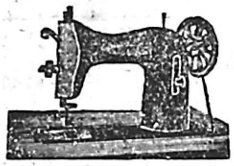

शिवण्याच्या यंत्रांचे व्यापारी.
१७२ गिरगांव रोड, मुंबई.
फोन नं. २२७३८

साठे बिस्किटें

युद्धोत्तरकाळीं आम्ही सर्व ग्राहकांची गरज भागवूं शकूं अशी अपेक्षा होती. पण प्रचलित अन्नपरिस्थितीमुळें वाहतुक व पुरवठा याबाबतचीं नियंत्रणें, तसेंच यंत्र-सामुग्रीची ठराविक उत्पादन-शक्ति, या कारणांमुळें अद्याप पुरवठा अपुरा आहे. म्हणून तूर्त बिस्किटें कमी वापरणें जरूर आहे.

व्यापाऱ्यांनीं स्थानिक स्टॉकिस्टकडे चौकशी करावी

मोठ्या बाटलीस ३॥ रु. ★ लहान २ रु.

हें पत्र पुणें, पेठ भांबुर्डा घ. नं. ९१५।१ आर्यभूषण छापखान्यांत रा. विठ्ठल हरि घर्वे यांनीं छापिलें व
रा. रा. श्रीपाद वामन काळे, बी. ए. यांनीं 'दुर्गाधिवास,' ८२३, शिवाजीनगर, (पो. ऑ. डेक्कन जिमखाना) पुणें ४ येथें प्रसिद्ध केलें.